

การยอมรับทางสังคมต่อผู้พ้นโทษหญิงกับวิสาหกิจเพื่อสังคม:
กรณีศึกษา กิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่ *

Social Acceptance of Female Ex- offenders and Social
Enterprise: A Case Study of Lila Thai Massage in Chiang Mai

ธนภรณ์ กลิ่นพุ้ง และ ดิษฐพรรณ ประทีปพรณรงค์
Thanaporn Klinfung and Dhiyathad Prateppornnarong
คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
Graduate School of Public Administration,
National Institute of Development Administration
Corresponding Author, E-mail: p.thanaporn10@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาการสร้างการยอมรับทางสังคมต่อผู้พ้นโทษหญิงผ่านแนวทางการประกอบกิจการวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ส่งเสริมการจ้างงานบุคคลผู้สมควรได้รับการส่งเสริมเป็นพิเศษ โดยกำหนดวัตถุประสงค์ในการศึกษาไว้ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาแนวทางในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พ้นโทษหญิง 2) เพื่อศึกษาการนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างการยอมรับในการประกอบอาชีพของผู้พ้นโทษหญิง 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางความสำเร็จจากกรณี กิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่ ในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พ้นโทษหญิง ในการศึกษาวิจัยนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการค้นคว้าเอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยวิธีวิเคราะห์เนื้อหากับผู้ให้ข้อมูลรวมทั้งสิ้น 18 คน

* ได้รับบทความ: 15 กรกฎาคม 2567; แก้ไขบทความ: 11 ตุลาคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 11 ตุลาคม 2567

ผลการศึกษาพบว่า แนวทางในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พ้นโทษหญิง พบว่า 1) หน่วยงานราชทัณฑ์ กิจการลีลานวดไท และผู้รับบริการ เป็นผู้มีบทบาทในการส่งเสริมให้เกิดการยอมรับทางสังคม 2) การสร้างความไว้วางใจจากผู้ประกอบการและการสร้างความเชื่อมั่นของผู้พ้นโทษสามารถสร้างการยอมรับทางสังคมได้ และ 3) ความร่วมมือกับภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคส่วนอื่น สามารถให้การสนับสนุนงบประมาณ อุปกรณ์ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ เพื่อให้เกิดการยอมรับทางสังคมได้ ส่วนการศึกษาการนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างการยอมรับในการประกอบอาชีพของผู้พ้นโทษหญิง พบว่า แนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมสามารถนำมาเป็นแนวทางสร้างการยอมรับได้ เนื่องจากการส่งเสริมการจ้างงานกับกลุ่มคนที่สมควรได้รับการส่งเสริมเป็นพิเศษ ช่วยลดอัตราการว่างงาน ดังกรณีศึกษากิจการลีลานวดไทที่มีการจ้างงานผู้พ้นโทษหญิง พร้อมทั้งส่งเสริมให้เรียนหลักสูตรการนวดไทยเพื่อสุขภาพจากโรงเรียนที่กิจการได้จัดตั้งขึ้น พร้อมมอบประกาศนียบัตรและใบขึ้นทะเบียนผู้ให้บริการนวดเพื่อสุขภาพอย่างถูกต้อง ซึ่งสามารถนำไปต่อยอดในการพัฒนาอาชีพในอนาคตได้

คำสำคัญ: การยอมรับทางสังคม; ผู้พ้นโทษหญิง; การจ้างงานผู้พ้นโทษ; วิสาหกิจเพื่อสังคม

Abstract

This research examines social acceptance of female ex-offenders through the running of social enterprises which places the importance to the promotion of employment for vulnerable people. The objectives are: to examine the ways in which social acceptance among female ex-offenders can be promoted through earning a living; to investigate the approach of social enterprise adopted for promoting social acceptance among female ex-offenders; and to recommend guidelines for success in promoting social acceptance among female ex-offenders using "Lila Thai massage" Co., Ltd. in Chiang Mai, Thailand as a case. This study adopted the qualitative research approach, using in-depth interview with 18 key informants and documentary analysis as means of collecting data. The data was analyzed by content analysis.

The findings showed that the guidelines for creating social acceptance in the occupation of female prisoners was 1) correctional agencies, Thai massage practitioners, and service recipients play major role in promoting the social acceptance, 2) building trust from entrepreneurs and building confidence of exonerated persons can create social acceptance, 3) cooperation with the government, the private sector, and other sectors can provide either budget, equipment, or public relations supports to achieve the social acceptance. The study about the application of social enterprises as a guideline to build an occupational recognition of female ex-offenders found that social enterprises can be a guideline for creating job because they promote employment within groups of people who deserve special promotion. It also can reduce the unemployment rate, such as the Thai massage business in Chiang Mai province where female exonerated people were employed and encouraged to take Thai massage courses for health from schools established by the business. Registered certificate of the health massage service provider gained from the schools can be benefit for further career development of these female offenders.

Keywords: social acceptance; female ex-offenders; employment of ex-offenders; social enterprise

1. บทนำ

การคืน “คนดี” (ผู้พ้นโทษ) กลับสู่สังคม (social reintegration) นั้น แทบจะเป็นไปไม่ได้เลยหากผู้พ้นโทษขาดการยอมรับจากสังคม (social acceptance) (Elisha, Idisis, & Ronel, 2012) การยอมรับจากสังคมประการสำคัญ คือ การให้โอกาสในการทำงานหาเลี้ยงตนเองและครอบครัว เพราะการมีงานทำของผู้พ้นโทษจะช่วยลดโอกาสของบุคคลเหล่านี้ไม่มากนักน้อยในการกลับไปอยู่ในสภาพแวดล้อมเดิมที่เป็นต้นตอของการกระทำความผิดได้ (Graffam, Shinkfield, & Hardcastle, 2008) อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสนใจว่า ในการแสวงหาโอกาสในการทำงานของผู้พ้นโทษนั้น ผู้พ้นโทษหญิงมักถูกจำกัดทางเลือกมากกว่าผู้พ้นโทษชาย

หลายหน่วยงานไม่มีความยินดีที่จะต้อนรับ เพื่อนร่วมงานยังมีท่าทีรังเกียจ ไม่อยากเข้าใกล้หรือเกี่ยวข้องกับ (สุทธิดา อุณจิต, 2561) ซึ่งต้องยอมรับว่าทัศนคติของคนจำนวนไม่น้อยที่มีต่อผู้พันโทหญาภิรมย์มาจากปัจจัยในด้านพื้นฐานส่วนบุคคล รวมทั้งประวัติอาชญากรรม และความหวาดกลัวของผู้คนต่อพฤติกรรมในอดีตของผู้พันโทหญาภิรมย์แต่ละราย (ธนภรณ์ กลิ่นฟุ้ง, 2567)

ที่ผ่านมา แม้จะมีความพยายามจากหลายภาคส่วนในการร่วมกันแก้ไขปัญหาดังกล่าว แต่ผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมที่ช่วยให้ผู้พันโทหญาภิรมย์ได้รับโอกาสการทำงาน และกลับคืนเข้าสู่สังคมกลับมีให้เห็นไม่มากนัก อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากที่ทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ ได้ทำข้อตกลงความร่วมมือ (Memorandum of Understanding: MoU) กับกิจการลีลาณฑไทย จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นกิจการที่ก่อตั้งโดย คุณเนาวรัตน์ ณะศรีสุธารัตน์ อดีตผู้อำนวยการทัณฑสถานหญิง เชียงใหม่ ทำให้มีการรับผู้พันโทหญาภิรมย์เข้าทำงาน และได้รับการยอมรับจากสังคมเพิ่มมากขึ้น

การที่กิจการลีลาณฑไทยสามารถสร้างการยอมรับให้เกิดขึ้นกับผู้พันโทหญาภิรมย์ในฐานะพนักงานณฑไทยนั้น นอกจากจะเป็นเรื่องของการพัฒนาทักษะแล้ว กิจการลีลาณฑไทยยังมีแนวทางการประกอบกิจการที่สอดคล้องกับแนวทางการประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social enterprise: SE) ด้วย โดยวิสาหกิจเพื่อสังคม คือ การประกอบการที่เน้นการสร้างรายได้ และนำรายได้ส่วนใหญ่กลับคืนสู่สังคม (ติญธรณ์ ประทีปพรณรงค์, 2566) ซึ่งในกรณีของกิจการลีลาณฑไทยนั้น การนำรายได้ส่วนใหญ่กลับคืนสู่สังคมก็คือ การนำรายได้มาใช้ในการจ้างงานผู้พันโทหญาภิรมย์นั่นเอง

อนึ่ง การจ้างงานผู้พันโทหญาภิรมย์ของกิจการลีลาณฑไทย ยังสอดคล้องกับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ.2562 (2562) มาตรา 5(1) ที่ได้กำหนดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของวิสาหกิจเพื่อสังคมไว้ว่า “...เพื่อส่งเสริมการจ้างงานแก่บุคคลที่ได้รับการส่งเสริมเป็นพิเศษ การแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาชุมชน สังคม หรือสิ่งแวดล้อม หรือเพื่อประโยชน์ส่วนรวมอื่นหรือคืนประโยชน์ให้แก่สังคม...” ซึ่งแม้กิจการลีลาณฑไทยจะได้ขึ้นทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมตาม พ.ร.บ.ข้างต้น แต่ก็มีแนวทางในการประกอบการที่สอดคล้องกับวิสาหกิจเพื่อสังคม ผู้วิจัยจึงเห็นว่า การประกอบธุรกิจของกิจการลีลาณฑไทยมีความน่าสนใจ และส่งผลกระทบต่อสำคัญต่อการสร้างการยอมรับทางสังคมต่อตัวผู้พันโทหญาภิรมย์ จึงนำมาเป็นกรณีศึกษาในการวิจัยครั้งนี้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พนัโทษหญิง

2. เพื่อศึกษาการนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างการยอมรับในการประกอบอาชีพของผู้พนัโทษหญิง

3. เพื่อเสนอแนะแนวทางความสำเร็จจากกรณีศึกษา กิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่ในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พนัโทษหญิง

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเก็บข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และข้อมูลทุติยภูมิจากการค้นคว้าวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดการดำเนินการ ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants)

ในด้านการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบมีเกณฑ์ (Criterion selection) โดยมีการกำหนดเกณฑ์ในการเลือกผู้ให้ข้อมูล ประกอบไปด้วย 1) ผู้บริหารกิจการลีลานวดไท จำนวน 2 คน 2) ผู้จัดการสาขาของกิจการลีลานวดไท จำนวน 3 คน 3) พนักงานกิจการลีลานวดไท ที่มีอายุการทำงาน 3-5 ปี จำนวน 3 คน 4) อดีตพนักงานกิจการลีลานวดไท ที่มีอายุการทำงาน 1-2 ปี จำนวน 3 คน 5) ผู้ใช้บริการกิจการลีลานวดไท จำนวน 5 คน และ 6) บุคลากรฝ่ายฝึกวิชาชีพ ส่วนพัฒนาผู้ต้องขัง ทณฑสถานหญิงเชียงใหม่ จำนวน 2 คน โดยรวมทั้งสิ้นจำนวน 18 คน

ในด้านการค้นคว้าเอกสาร ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล จากเอกสารเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของกิจการลีลานวดไท โครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของกิจการ ข้อมูลแผนการดำเนินงาน ข้อมูลจากสื่อออนไลน์ และบทพจนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในเรื่อง ทฤษฎีอาชญาวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการลงโทษ แนวคิดการสร้างการยอมรับทางสังคม บทบาทของงานราชทัณฑ์ในการคืนคนดีสู่สังคม แนวคิดการประกอบการทางสังคม ข้อมูลเกี่ยวกับกิจการร้านลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาครั้งนี้

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบเชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured

interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ ซึ่งในการสร้างเครื่องมือรวบรวมข้อมูล มีการศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นกำหนดขอบข่ายของข้อมูลที่ต้องการให้ครอบคลุมประเด็นที่ต้องการ มีการตรวจสอบความสมบูรณ์ของเนื้อหาจากอาจารย์ที่ปรึกษา รวมถึงการขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากสถาบันนิติพัฒน์บริหารศาสตร์ เลขที่ ECNIDA 2022/0060 เพื่อเป็นประโยชน์ที่จะเกิดกับผู้เข้าร่วมการวิจัยและตัวผู้วิจัยเอง เช่น เพื่อรักษาข้อมูลส่วนตัว การรักษาความปลอดภัยของข้อมูลการวิจัย เป็นต้น และนำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องและแก้ไขปรับปรุงเรียบร้อยแล้วไปเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัย

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิเคราะห์เนื้อหา โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1) ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล 2) จำแนกและจัดระบบข้อมูล เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาจำแนกและจัดหมวดหมู่ออกให้เป็นระบบ 3) การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic induction) เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาวิเคราะห์เพื่อหาบทสรุปร่วมกันของเรื่องนั้น 4) นำเสนอผลงานวิจัยโดยวิธีการพรรณนา เสนอผ่านข้อความ แผนภาพ ตาราง ออกมาในรูปรายงานการวิจัย

4. สรุปผลการวิจัย

จากกรณีผู้พ้นโทษหญิง มักจะถูกสังคมส่วนใหญ่ตีตรา (Labeling) จากพฤติกรรมเบี่ยงเบนจากการกระทำผิดมาในอดีตและอาจจะกระทำผิดซ้ำ การยอมรับทางสังคมจึงเป็นแนวทางที่จะสามารถทำให้ผู้พ้นโทษหญิงมีโอกาสและสามารถอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้ โดยที่ทุกภาคส่วนให้ความร่วมมือและสนับสนุน ทั้งแนวคิด นโยบาย เพื่อแก้ไขปัญหาการถูกยอมรับจากสังคม ดังเช่นกิจการลีลาวดีไท่ที่จัดตั้งขึ้นโดย คุณเนาวรัตน์ ณะศรีสุธารัตน์ อดีตผู้อำนวยการพัฒนาสถานหญิงเชียงใหม่ เมื่อปี พ.ศ.2551 โดยประกอบกิจการนวดสพานวดแผนไทย และในเวลาต่อมาได้พัฒนาและจัดตั้งเป็น ‘ศูนย์พัฒนาทักษะและฝึกอาชีพผู้พ้นโทษ (Ex-Inmate Employment and Skill Development Center) ให้กับผู้พ้นโทษหญิงได้ประกอบอาชีพและสามารถดำรงชีวิตต่อไปได้ ผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษาข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. แนวทางในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พ้นโทษหญิง

แนวทางการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พ้นโทษหญิง เริ่มจากการที่ผู้พ้นโทษหญิงผ่านกระบวนการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังจากโครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยที่กรมราชทัณฑ์จัดขึ้น เมื่อได้รับการปล่อยตัว มีความจำเป็นต้องดำเนินชีวิตประกอบอาชีพเพื่อหาเลี้ยงตนเองและคนในครอบครัว ซึ่งผู้พ้นโทษหญิงนั้น เป็นกลุ่มเปราะบางที่ควรได้รับการส่งเสริมด้านอาชีพ เพื่อให้ได้รับการยอมรับจากสังคม โดยต้องเริ่มจากการให้โอกาสตนเอง แสดงออกถึงความไว้วางใจ เชื่อใจ จริงใจต่อนายจ้างและผู้รับบริการ และสามารถปรับตัวดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกับคนในสังคมตามบรรทัดฐานของสังคมได้ โดยที่ไม่มีแรงจูงใจในการกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก ซึ่งการวิจัยนี้มีข้อค้นพบแนวทางที่ช่วยส่งเสริมการสร้างการยอมรับทางสังคม ดังนี้

1.1 บทบาทในการสร้างการยอมรับทางสังคม

พบว่า กรมราชทัณฑ์มีบทบาทสำคัญอันดับแรกในการสร้างการยอมรับจากสังคม เนื่องจากเป็นหน่วยงานอันดับแรกที่อยู่ดูแลและปรับพฤตินิสัยของผู้ต้องขัง แนะนำชี้แนะแนวทางที่เหมาะสม ให้พร้อมสำหรับการออกไปดำเนินชีวิตภายนอกเรือนจำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า

“บทบาทของเราจะพยายามปลูกฝังวินัย จิตใจ ร่างกาย หรือความพร้อมต่าง ๆ ให้แก่ผู้พ้นโทษ เมื่อเขาพ้นโทษออกมา เขาก็ต้องยอมรับตัวเขาเอง ให้โอกาสตัวเองให้ได้ก่อน จากนั้นการเริ่มประกอบอาชีพของเขาก็ได้รับการยอมรับจากสังคมต่อเมื่อเขาปฏิบัติไปในทางที่ดี ไม่คิดร้ายกับใคร ซื่อสัตย์ต่อคนต่องาน”
(เจ้าพนักงานราชทัณฑ์คนที่ 1, สัมภาษณ์, 8 ตุลาคม 2565)

บทบาทที่สำคัญถัดมา คือ กิจการลีลาญวดไท เป็นหน่วยงานภายนอกที่มีการจ้างงานผู้พ้นโทษหญิง โดยได้รับการสนับสนุนจากทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้มารับบริการเช่นกัน ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทในการสนับสนุนการสร้างการยอมรับทางสังคม ดังผู้ให้ข้อมูลว่า

“กิจการเราพอที่จะเป็นกระบอกเสียงให้กับผู้พ้นโทษ โดยมีการสนับสนุนจากภาครัฐคือ ทณฑสถานหญิง ภาคเอกชนมีการสนับสนุนอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ประกอบการนวด เช่น ผ้าขนหนู สบู่เหลว ยาหม่องที่ใช้นวด เป็นต้น เราจะมีเครือข่ายที่ติดต่อกันเข้ามาให้ของสนับสนุนเรื่อย ๆ ส่วนผู้ที่มารับบริการ เมื่อเข้ามาแล้วมีความประทับใจ ก็จะมีการบอกต่อ ๆ กัน รีวิวให้ความคิดเห็นในเพจเชิงบวก

เชิงบวก ชมว่าเรานวดดี ต้อนรับดี เมื่อคนในโลกโซเชียลเห็นก็อยากเข้ามาใช้บริการ”
(ผู้บริหาร บจก.ลีลานวดไท, สัมภาษณ์, 9 กรกฎาคม 2565)

และยังมีบทบาทของผู้รับบริการมีความคิดเห็นว่า ในปัจจุบันสังคมไม่ได้รังเกียจบุคคลเหล่านี้ ดังข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ดังนี้

“ผู้พิการสามารถออกมาใช้ชีวิตปกติ ประกอบอาชีพได้ เหมือนกับบุคคลที่มีชื่อเสียง ดารา นักร้อง ผู้ประกาศข่าว หรือแม้แต่พนักงานเมืองโดนโทษทางคดีอาญา เมื่อพ้นโทษแล้วออกมาใช้ชีวิตได้ตามปกติ สังคมไม่ได้รังเกียจขนาดนั้นในระดับหนึ่ง”
(ผู้รับบริการคนที่ 4, สัมภาษณ์, 9 กรกฎาคม 2565)

และยังมีผู้รับบริการที่ประทับใจจึงเกิดการเล่าสู่กันฟัง และแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อสังคมออนไลน์จนเป็นร้านนวดแผนไทยของจังหวัดเชียงใหม่ที่มีคนนิยมมาใช้บริการมากที่สุด นอกจากนั้นการประชาสัมพันธ์ผ่านเพจเฟซบุ๊กและเว็บไซต์ยังเป็นบทบาทหนึ่งที่ช่วยสร้างแรงจูงใจให้มีผู้เข้ามาใช้บริการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งนั่นก็ทำให้สื่อต่างประเทศให้ความสนใจกับแนวทางการปฏิบัติของกิจการและเข้ามาศึกษาหาความรู้และวิธีการเพิ่มเติม ดังผู้ให้ข้อมูลว่า

“มีการประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์ของกิจการและมีสื่อต่างประเทศให้ความสนใจเข้ามาสัมภาษณ์ เช่น สื่อNHK ประเทศญี่ปุ่น สื่อประเทศออสเตรเลีย สื่อประเทศแคนาดา เป็นต้น การประชาสัมพันธ์ในโลกโซเชียล ว่าเรามีโปรแกรมที่ตอบโจทย์คนยุคปัจจุบัน คือ การนวดสมาร์ตโฟนซินโดรม สามารถเพิ่มจำนวนชั่วโมงได้ จัดโปรโมชั่นสำหรับวันหยุดพิเศษ หรือซื้อคูปองเก็บไว้ใช้ทั้งปีมีส่วนลดให้” (ผู้บริหาร บจก.ลีลานวดไท, สัมภาษณ์, 9 กรกฎาคม 2565)

1.2 การสร้างความไว้วางใจ

พบว่า การสร้างความไว้วางใจของผู้ประกอบการต่อพนักงานที่เป็นผู้พิการหญิง โดยการเปิดโอกาสให้พวกเขาแสดงความสามารถ รับผิดชอบในการทำงาน มีการสังเกตพฤติกรรม หากพบว่าใครที่มีพฤติกรรมแปลกไป ก็จะใช้วิธีการพูดคุย สอบถาม แทนที่จะตำหนิโดยตรง กระตือรือร้นไปทางลบ อีกทั้งกิจการยังมีสวัสดิการที่จะช่วยแบ่งเบาภาระของพนักงานได้ เช่น สิทธิที่อยู่อาศัย สิทธิประกันสังคม การกู้เงิน เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อไม่ให้พวกเขารู้สึกกังวลและสามารถทำงานได้อย่างเต็มที่ให้บริการ ดังผู้ให้ข้อมูลว่า

“เราจะให้โอกาสเขาก่อนเพราะเขาเดือดร้อนมา เหมือนเราเป็นที่พึ่งที่แรก หลังจากที่เขาพ้นโทษออกมา เราต้องยอมรับและไว้วางใจในตัวเขาก่อนเมื่อเกิดความไว้วางใจ เขาก็จะอยู่กับเราได้อย่างสบายใจ ทำงานด้วยความไว้วางใจ นอกจากนี้ยังมีสวัสดิการประกันสังคม การจัดเลี้ยงพนักงาน สร้างความสามัคคีกัน”

(ผู้บริหาร บจก.ลิลาเนวดี, สัมภาษณ์, 9 กรกฎาคม 2565)

เมื่อพนักงานได้รับความไว้วางใจจากผู้ประกอบการกิจการลิลาเนวดีที่ได้ให้โอกาส เริ่มต้นการใช้ชีวิตและมีอาชีพ จึงสามารถสร้างความเชื่อมั่นกลับคืนมาได้ พนักงานจะตอบแทน ด้วยการปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ มีความเต็มใจที่จะให้บริการ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต จากการศึกษาพบว่า ยังไม่เคยมีพนักงานคนใดที่ทุจริตในหน้าที่ เนื่องจากพวกเขามีจิตสำนึกที่จะทำแต่สิ่งที่ดี ดังผู้ให้ข้อมูลว่า

“เมื่อพี่มาทำงานตรงนี้ พี่มีงานทำ มีเงินใช้เลี้ยงดูตัวเอง พี่ก็คิดอยู่เสมอว่า ร้านลิลาเนวดีเป็นที่ที่ให้เรามีโอกาส เราโชคดีมากที่ได้มาทำงานตรงนี้ พี่ก็ตอบแทนเขา ด้วยการขยันทำงาน รับผิดชอบหน้าที่ตัวเองให้ดีที่สุด มีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง เจ้าของ และผู้ใช้บริการ เราบริการอย่างเต็มความสามารถ เพราะสุดท้ายแล้วผลลัพธ์ที่ได้คือการที่เขาจ้างเราทำงานต่อ ลูกค้าชอบฝีมือการนวด การบริการเราและอยากจะมาใช้บริการซ้ำอีก” (พนักงานคนที่ 4, สัมภาษณ์, 9 กรกฎาคม 2565)

จะเห็นได้ว่า เมื่อมีการสร้างความไว้วางใจและสร้างความเชื่อมั่นด้วยกันทั้งสองฝ่ายแล้ว ความต้องการของแต่ละฝ่ายก็จะบรรลุเป้าหมาย จึงเกิดการสร้างการยอมรับทางสังคมอย่างเห็นได้ชัด

1.3 ความร่วมมือกับภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคส่วนอื่น ๆ

พบว่า ความร่วมมือจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคส่วนอื่น มีส่วนสำคัญในการสร้างบทบาทการยอมรับทางสังคม โดยทัศนสถานหญิงเป็นหน่วยงานภาครัฐที่ดูแล ควบคุม พัฒนาพฤติกรรมของผู้ต้องขัง และทราบปัญหาภายในเรือนจำได้เป็นอย่างดี จึงมีแนวทางในการกำหนดนโยบายที่เหมาะสม นำไปสู่การจัดโครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย เพื่อแก้ไขและพัฒนาผู้ต้องขังก่อนการพ้นโทษได้อย่างตรงจุด นอกจากนั้น ยังมีภาคเอกชน ภาคธุรกิจอื่นๆ ที่มีความสนใจในการทำข้อตกลงร่วมกันกับทัศนสถานหญิง ในการรับผู้ต้องขังที่กำลังจะพ้นโทษ เข้าทำงาน พร้อมทั้งช่วยสนับสนุนงบประมาณ เครื่องมือ อุปกรณ์ ในการช่วยฝึกอบรมทักษะอาชีพแก่ทัศนสถานหญิงอีกด้วย และภาคส่วนอื่น ก็ได้มีการสนับสนุนด้านการประชาสัมพันธ์

ผ่านโซเซียล การออกบูธเพื่อประชาสัมพันธ์สินค้าหรือบริการ การสร้างเครือข่ายที่กว้างขวาง ตามความพร้อมและความสามารถของแต่ละภาคส่วน

2. การนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาประยุกต์ใช้ในการสร้างการยอมรับทางสังคม ในการประกอบอาชีพของผู้พ้นโทษหญิง

พบว่า สถานประกอบการให้ความสำคัญกับการดำเนินกิจการควบคู่ไปกับการช่วยเหลือ และแก้ไขปัญหาทางสังคม โดยมีการนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาประยุกต์ใช้ในการดำเนิน กิจการ การผลิต การจำหน่ายสินค้า หรือการให้บริการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสังคมเป็น เป้าหมายหลักของกิจการ ตัวอย่างของวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ประสบความสำเร็จในประเทศไทย เช่น บริษัทแจสเบอร์รี่จำกัด เป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมที่มุ่งแก้ปัญหาความยากจนของชาวนา หรือ บริษัทบัดดี้โฮมแคร์วิสาหกิจเพื่อสังคมจำกัด ที่มุ่งแก้ไขปัญหาผู้สูงอายุที่ขาดคนดูแล โดยมี พนักงานผู้ดูแล (Caregivers) มาจากการฝึกอบรมเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ให้มีโอกาสศึกษาต่อเป็น ผู้ดูแลผู้สูงอายุโดยตรง เป็นต้น

ปัญหาการว่างงานของผู้พ้นโทษทำให้กระทรวงยุติธรรมและการนิคมอุตสาหกรรมแห่ง ประเทศไทย (กนอ.) มีแนวทางการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมราชทัณฑ์ที่ลงทุนร่วมกับภาคเอกชน ทั่วประเทศ เพื่อช่วยส่งเสริมการจ้างงานให้กับผู้พ้นโทษ ดังบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติ ส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ.2562 (2562) มาตรา 5(1) ที่ได้กำหนดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของ วิสาหกิจเพื่อสังคมไว้ว่า “...เพื่อส่งเสริมการจ้างงานแก่บุคคลผู้ได้รับการส่งเสริมเป็นพิเศษ การแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาชุมชน สังคม หรือสิ่งแวดล้อม หรือเพื่อประโยชน์ส่วนรวมอื่นหรือคืน ประโยชน์ให้แก่สังคม...” และมีความสอดคล้องกับกรณีศึกษา กิจการลีลานวดไท จังหวัด เชียงใหม่ ในการนำแนวคิดการจ้างงานกลุ่มคนเปราะบางที่เป็นผู้พ้นโทษหญิง ซึ่งนับได้ว่าเป็น บุคคลผู้สมควรได้รับการส่งเสริมเป็นพิเศษ และมีการแบ่งรายได้ที่สอดคล้องกับแนวทางตามที่ พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ.2562 (2562) ที่ได้บัญญัติไว้ ซึ่งการนำแนวคิด วิสาหกิจเพื่อสังคม มาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินกิจการ สามารถช่วยเหลือกลุ่มคนเหล่านี้ไม่ให้ กลับไปกระทำผิดซ้ำอีก

จากการศึกษากรณีศึกษา กิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การทำธุรกิจ ประเภทการให้บริการนวดแผนไทย มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้ผู้พ้นโทษหญิงได้มีโอกาสในการ ประกอบอาชีพ โดยเมื่อรับผู้พ้นโทษเข้ามาทำงาน จะมีการสอบถามข้อมูลประวัติเบื้องต้น จัดสรร สวัสดิการให้กับพนักงาน มีที่พักอาศัยโดยไม่คิดค่าสาธารณูปโภค จากนั้นจะมีการสนับสนุน

ส่งเสริมให้เรียนฝึกทักษะการนวดด้วยท่าทางเอกลักษณ์แบบฉบับของกิจการลีลานวดไท ซึ่งในปัจจุบันกิจการได้เปิดโรงเรียนลีลานวดไท ที่มีหลักสูตรนวดไทยเพื่อสุขภาพพร้อมประกาศนียบัตรใบขึ้นทะเบียนผู้ให้บริการนวดเพื่อสุขภาพ สพส.14 อย่างถูกต้องเพื่อรับรองคุณภาพและมาตรฐานของผู้ให้บริการ โดยการให้บริการของพนักงานจะมีการปฏิบัติตามขั้นตอนตามมาตรฐานของกิจการที่กำหนดไว้ เริ่มจากการต้อนรับ เสนอโปรแกรมนวดตามที่ลูกค้าต้องการ และให้บริการนวดตามจุดที่ลูกค้าต้องการให้เน้นเป็นพิเศษ อีกทั้งยังแนะนำวิธีการเคลื่อนไหว การดูแลตนเองเบื้องต้นได้อีกด้วย ส่วนพนักงานบางคนที่มีความเชี่ยวชาญ เนื่องจากปฏิบัติงานเป็นระยะเวลานาน ก็จะเป็นผู้ฝึกสอนนวดและควบคุมการปฏิบัติงานของพนักงานใหม่ ซึ่งเป็นแรงจูงใจทำให้พนักงานคนอื่น ๆ มีความขยันต่อการปฏิบัติงานเพื่อความก้าวหน้าในอนาคต

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า กระบวนการการนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาประยุกต์ใช้ ตั้งแต่การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยของราชทัณฑ์ การรับผู้พ้นโทษเข้าทำงานประกอบอาชีพรวมไปถึงการบริหารจัดการของกิจการลีลานวดไท ที่มีการปรับเปลี่ยนไปตามสภาพสังคมปัจจุบันก็สามารถบริหารจัดการได้เป็นอย่างดี ผู้พ้นโทษหญิงมีอาชีพและรายได้ที่เหมาะสม สามารถเลี้ยงดูครอบครัวได้ มีความเต็มใจที่จะปรับตัวอยู่ร่วมกับคนในสังคมและไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำอีก อีกทั้งทางกิจการลีลานวดไทยังคำนึงถึงความยั่งยืน โดยมีแนวโน้มที่จะพัฒนาและขยายขอบเขตของกิจการในรูปแบบธุรกิจเพื่อสุขภาพ ซึ่งจะพัฒนาเป็นศูนย์สุขภาพแบบครบวงจรสำหรับวัยเกษียณอย่างยั่งยืนในอนาคต

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. แนวทางในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พ้นโทษหญิง

ผลจากการศึกษาพบว่า ผู้พ้นโทษหญิงส่วนใหญ่มักถูกตีตราจากคนในสังคมเมื่อพ้นโทษออกมาแล้ว กลายเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่อาจนำไปสู่การกระทำผิดซ้ำ ซึ่งเมื่อได้ตรองดูแล้วจะเห็นว่า ผู้พ้นโทษหญิงที่ผ่านการอบรมทางจิตใจ ร่างกาย วิชาชีพจากโครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยจากเรือนจำมาแล้ว ล้วนมีความต้องการที่จะดำเนินชีวิตให้สังคมยอมรับ โดยมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทั้งความคิด ความรู้สึก สภาพแวดล้อมให้ไปในทิศทางที่ดี พยายามแสวงหาการประกอบอาชีพเพื่อหาเลี้ยงตนเองและคนในครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning) โดย Bandura (1997 อ้างถึงใน Razieh & Bijandi, 2012)

ที่กล่าวไว้ว่า พฤติกรรมไม่ได้เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากปัจจัยทางสภาพแวดล้อมแต่เพียงอย่างเดียว แต่มีปัจจัยส่วนบุคคลร่วมด้วย จึงทำให้ผู้พันโทหหญิงที่ต้องการการยอมรับ รู้จักการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เข้ากับสภาพแวดล้อมเพื่อให้เกิดการยอมรับจากสังคมมากขึ้น

โดยผู้วิจัยได้ศึกษาแนวทางการสร้างการยอมรับทางสังคม ได้แก่ การมีบทบาทในการสร้างการยอมรับทางสังคม การสร้างความไว้วางใจจากผู้ประกอบการและการสร้างความเชื่อมั่นของผู้พันโท ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ของ Roger (1983 อ้างถึงใน นิศา ศิลารัตน์ และวาสิตา บุญสาทร, 2562) ในกระบวนการตัดสินใจยอมรับของคนในสังคมได้มีกระบวนการการรับรู้ (Awareness stage) ว่า ปัญหาการกระทำผิดซ้ำของผู้พันโทหหญิงเป็นปัญหาทางสังคม ซึ่งทางราชทัณฑ์ได้ร่วมมือกับสถานประกอบการอย่างกิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีแนวทางการแก้ไขปัญหาโดยการอบรมให้ความรู้ส่งเสริมทักษะอาชีพเมื่ออยู่ในเรือนจำและการให้โอกาสประกอบอาชีพเมื่อพ้นโทษออกมาแล้ว นำไปสู่ขั้นสนใจ (Interest stage) ของคนในสังคมที่ว่า เมื่อผู้พันโทหหญิงได้รับโอกาสในการประกอบอาชีพแล้ว คนในสังคมจะแสวงหาข้อมูลเพิ่มเติม เช่น เมื่อผู้พันโทหหญิงได้รับโอกาสในการประกอบอาชีพ พฤติกรรมที่เคยกระทำผิดจะเปลี่ยนไปในทิศทางที่ดีหรือไม่ มีรายได้สามารถเลี้ยงดูตนเองและครอบครัวได้จริงหรือไม่ หรือสังคมจะได้อะไรบ้างจากการให้โอกาสผู้พันโทหหญิงไปแล้ว นำไปสู่กระบวนการประเมินผล (Evaluation stage) ที่กิจการลีลานวดไทได้นำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาเป็นแนวทางในการดำเนินกิจการ เพื่อแก้ปัญหาของผู้พันโทหหญิงที่มักจะถูกเพื่อนร่วมงานปฏิเสธการเข้าทำงาน โดยมีการดำเนินกิจการที่ไม่เพียงแต่สร้างรายได้ แต่ยังรวมถึงการนำกำไรที่ได้กลับมาช่วยเหลือผู้พันโทหหญิง มีสวัสดิการต่าง ๆ และความไว้วางใจจากผู้ประกอบการและการสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้พันโทหหญิงอีกด้วย ซึ่งในตอนแรกกิจการไม่ได้มีชื่อเสียงและไม่ได้เป็นที่รู้จัก แต่อาศัยการให้บริการนวดที่มีมาตรฐาน ตรงกับความต้องการของผู้ใช้บริการ มีการฝึกอบรมพนักงานอย่างเคร่งครัด รวมถึงการเผยแพร่โฆษณา ออกบูธกิจกรรม จัดส่วนลดโปรโมชั่นต่าง ๆ ทำให้ชาวไทยและชาวต่างชาติที่รับรู้ข้อมูลข่าวสารมีการประเมินหรือชั่งน้ำหนักว่าควรลองเข้ามาใช้บริการดีหรือไม่ คำนึงกับประโยชน์ที่จะได้รับหรือไม่ ซึ่งจากการทดลองปฏิบัติ (Trial stage) แล้วจะมีผลต่อการตัดสินใจยอมรับของคนในสังคม นำไปสู่การยอมรับไปปฏิบัติอย่างสมบูรณ์ (Adoption stage) ทำให้คนในสังคมเกิดความรู้ ความเข้าใจ เห็นด้วยและเปิดใจเกี่ยวกับการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทหหญิง ผู้วิจัยจึงสรุปกระบวนการตัดสินใจยอมรับและกรณีศึกษาได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงกระบวนการตัดสินใจยอมรับที่สอดคล้องกับกรณีศึกษา กิจการลีลานวดไท

กระบวนการตัดสินใจยอมรับ	ประเด็นสำคัญ
1. การรับรู้ (Awareness stage)	คนในสังคมรับรู้ปัญหาการกระทำผิดซ้ำของผู้พ้นโทษหญิง และรับรู้ความร่วมมือของราชทัณฑ์กับกิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่ ในการส่งเสริมการประกอบอาชีพ
2. ขั้นสนใจ (Interest stage)	การประกอบอาชีพของผู้พ้นโทษหญิง มีความน่าสนใจทำให้คนในสังคมมีการแสวงหาข้อมูลเพิ่มเติม
3. การประเมินผล (Evaluation stage)	คนในสังคมมีการประเมินถึงข้อดี ข้อเสีย ของวิธีการหรือแนวทางที่สามารถช่วยเหลือให้ผู้พ้นโทษหญิงได้ประกอบอาชีพ
4. การทดลองปฏิบัติ (Trial stage)	คนในสังคมได้มีการทดลองใช้บริการนวดแผนไทย และนวดตามโปรแกรมที่กิจการเสนอ
5. การยอมรับไปปฏิบัติอย่าง สมบูรณ์ (Adoption stage)	คนในสังคมมีความพึงพอใจหลังจากการเข้ารับบริการ ประทับใจและเป็นฐานเสียงเชิญชวนให้คนมารับบริการเพิ่มขึ้น

นอกจากนี้ การสร้างการยอมรับทางสังคมจะเกิดขึ้นไม่ได้ หากขาดความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ตั้งแต่การสนับสนุนทางกฎหมายและนโยบายเพื่อปกป้องสิทธิของผู้พ้นโทษ ซึ่งกระทรวงยุติธรรมที่เล็งเห็นความสำคัญของปัญหา จึงได้กำหนดนโยบายคืนคนดีสู่สังคม จัดโครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย ฝึกอบรมทักษะที่จำเป็น สู่การสร้างเครือข่ายร่วมมือกับกิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่ โดยการเข้ามาฝึกทักษะวิชาชีพข้างในเรือนจำและรับผู้พ้นโทษหญิงเข้าทำงาน พร้อมกับการให้สวัสดิการต่าง ๆ อีกทั้งศูนย์ประสานงานและส่งเสริมการมีงานทำ (CARE) ที่เป็นศูนย์ประสานงานและช่วยเหลือผู้พ้นโทษให้มีความรู้ ทักษะต้องโทษในเรือนจำ และการนำความรู้จากการอบรมวิชาชีพไปประกอบอาชีพภายหลังพ้นโทษ ร่วมมือกับกรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน เพื่อช่วยจัดหางานให้กับผู้พ้นโทษหญิงให้ตรงกับคุณลักษณะ ความสามารถอีกด้วย นอกจากนี้ภาครัฐแล้ว ยังมีภาคเอกชน เช่น ห้างสรรพสินค้า ที่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือ ไม่ว่าจะเป็นการลดค่าเช่าในการออกบูธแสดงสินค้า การส่งเสริมโดยการโฆษณาประชาสัมพันธ์สินค้าและบริการ ด้านค่าใช้จ่ายงบประมาณ เครื่องมือ อุปกรณ์ ในการช่วยฝึกอบรมทักษะอาชีพแก่ราชทัณฑ์ ซึ่งนับว่าเป็นการให้โอกาสและส่งเสริมการสร้างการยอมรับทางสังคมได้ดี

2. การนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาประยุกต์ใช้ในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พ้นโทษหญิง

ผลจากการศึกษา พบว่า กรณีศึกษากิจการสีลानวดไท เป็นกิจการที่ช่วยสร้างโอกาสโดยการจ้างงานแก่ผู้พ้นโทษหญิง โดยมีการประกอบกิจการที่มีทั้งรายได้และกำไร มีผลตอบแทนที่ได้มาจากการจัดสรรปันส่วนของกำไรที่ได้จากการดำเนินกิจการ นำมาเป็นเงินรายเดือนของพนักงานจากกิจการตามสัดส่วนอย่างเหมาะสม และหมุนเวียนเป็นค่าใช้จ่ายตามต้นทุนในกิจการ อีกทั้งยังได้นำกำไรนั้นมาช่วยพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพโดยสร้างแหล่งเรียนรู้ (โรงเรียน) ให้กับพนักงาน ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดการประกอบการเพื่อสังคม (Social Enterprise) ของ สำนักงานส่งเสริมกิจการเพื่อสังคมแห่งชาติ (2562) ที่อธิบายไว้ว่า กิจการที่มีจุดมุ่งหมายหลักในการแก้ไขปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยใช้กลไกการบริหารจัดการที่ดีของภาคธุรกิจมาบวกกับความรู้และนวัตกรรมสังคม มีความยั่งยืนทางการเงินจากรายได้หลักที่มาจากสินค้าหรือบริการโดยไม่ต้องพึ่งพาเงินบริจาค และมีการนำผลกำไรที่เกิดขึ้นไปลงทุนซ้ำเพื่อขยายผลกระทบทางสังคมที่เกิดขึ้น

จากประเด็นปัญหาการลดพฤติกรรมการกระทำผิดซ้ำของผู้พ้นโทษ ทำให้กระทรวงยุติธรรมและการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (กนอ.) (มติชนออนไลน์, 2566) ได้นำแนวทางวิสาหกิจเพื่อสังคมมาใช้ในการสร้างเครือข่ายสนับสนุนการจ้างงาน โดยการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมราชทัณฑ์ที่ร่วมมือกับภาคเอกชน ส่งเสริมการจ้างงานแก่ผู้พ้นโทษซึ่งเป็นบุคคลที่สมควรได้รับการส่งเสริมเป็นพิเศษ และช่วยแก้ไขปัญหารว่างงานของผู้พ้นโทษให้มีรายได้เพื่อเลี้ยงดูตนเองไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำ เมื่อผู้พ้นโทษกลับตนเป็นคนดี คนในสังคมก็จะยิ่งส่งเสริมให้โอกาส และนำไปสู่การยอมรับทางสังคม

จากการศึกษาข้อมูลจากบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 (2562) พบว่า กิจการสีลानวดไท เป็นกิจการที่ให้โอกาสแก่ผู้พ้นโทษหญิง โดยส่งเสริมการจ้างงานแก่ผู้พ้นโทษหญิงได้ประกอบอาชีพนวดแผนไทย เพราะเล็งเห็นปัญหาที่มักถูกปฏิเสธจากสถานประกอบการอื่น ๆ การขาดโอกาสในการทำงาน ทั้ง ๆ ที่พวกเขาเหล่านี้อยากกลับตัวกลับใจเป็นคนดี มีความตั้งใจที่จะพัฒนาตนเอง โดยการฝึกอบรมวิชาชีพในเรือนจำ เมื่อพ้นโทษก็จะสามารถนำความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมวิชาชีพมาใช้ในการเกิดประโยชน์และสามารถดำเนินชีวิตในโลกภายนอกได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเกี่ยวกับ ปัจจัยและประโยชน์ในการรับผู้พ้นโทษเข้าทำงานในองค์กร ของ นิศา ศิลารัตน์ และ วาสิตา บุญสาทร (2562) ที่พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลในการ

รับผู้พ้นโทษเข้าทำงานองค์กร ประกอบด้วย 7 ปัจจัย คือ 1) ความตั้งใจพัฒนาตนเอง 2) ความซื่อตรง 3) การให้ออกาส 4) ความตั้งใจแน่วแน่ในการทำงาน 5) สมรรถนะที่ตรงตามความต้องการ 6) ความรุนแรงของคดี 7) ขาดแรงงาน โดยผู้ประกอบการกล่าวถึง 7 ปัจจัย ส่วนผู้พ้นโทษกล่าวถึง 4 ปัจจัยแรก และประโยชน์ในการรับผู้พ้นโทษเข้าทำงานในองค์กร พบว่า 1) เกิดประโยชน์ต่อสังคมช่วยให้ผู้พ้นโทษมีชีวิตที่ดีและไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำ 2) เกิดประโยชน์ต่อองค์กรในการทำงานเนื่องจากผู้พ้นโทษมีประสบการณ์จากการกระทำความผิดและใช้ในการปกป้ององค์กรได้ และ 3) องค์กรได้คนดีมาทำงานในองค์กร

จากกรณีกิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีจุดมุ่งหมายดำเนินกิจการนวดแผนไทยให้มีมาตรฐาน ด้วยมีพนักงานที่ผ่านการฝึกวิชาชีพจากทัศนสถานหญิงและโรงเรียนฝึกนวดมาให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมส่งเสริม สนับสนุน ให้ความช่วยเหลือผู้พ้นโทษหญิงเสมือนคนในครอบครัว สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดีและสร้างความตระหนักรู้ต่อสังคมและเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร รวมถึงการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้สังคมได้รับรู้ว่ามีธุรกิจลักษณะนี้เกิดขึ้น อีกทั้งยังมีการให้บริการนวดแผนไทยนอกสถานที่อีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาวดี จรุงธรรมโชติ (2562) เรื่อง ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการสร้างแบรนด์กิจการเพื่อสังคมกลุ่มอาหารออร์แกนิก คือ การสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพดี การกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนขององค์กรควบคู่กับการยึดมั่นในการดำเนินงานเพื่อสังคม การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็ง โดยสร้างวัฒนธรรมการปฏิบัติต่อพนักงานเสมือนคนในครอบครัว การสร้างความเป็นหุ้นส่วน/ความร่วมมือระหว่างกิจการเพื่อสังคมกับชุมชน การสร้างความยั่งยืนตลอดกระบวนการผลิตและดำเนินธุรกิจ และการประชาสัมพันธ์เพื่อเข้าถึงผู้บริโภค

จากการสัมภาษณ์เจ้าพนักงานราชทัณฑ์ ยังมีสถานประกอบการอื่นที่มีแนวทางคล้ายกับการดำเนินงานของกิจการลีลานวดไท ได้ร่วมลงนามทำข้อตกลง (MOU) ทางทัศนสถานหญิงเพื่อรับผู้พ้นโทษหญิงเข้าทำงาน คือ ห้างหุ้นส่วนจำกัดทองธนพลที่ประกอบกิจการจำหน่ายน้ำมันเชื้อเพลิง น้ำมันเครื่อง คาร์แคร์ การขายปลีกเชื้อเพลิงยานยนต์ และบริษัทมาลาดาจำกัดที่ประกอบกิจการค้าสังฆาริมทรัพย์ ซึ่งทั้งสองกิจการนี้ได้ให้ความช่วยเหลือรับผู้พ้นโทษหญิงเข้าทำงานในส่วนที่สามารถรับผิดชอบได้ เพื่อให้มีรายได้ เลี้ยงดูตนเองภายหลังการพ้นโทษ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการประกอบการเพื่อสังคม ของ ชัยญูพัชร บุณนาค (2559) ที่พบว่าการประกอบกิจการเพื่อสังคมเริ่มจากปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมและได้ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นโดยมีความตั้งใจ เสียสละ และทุ่มเท เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างยั่งยืนและแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ

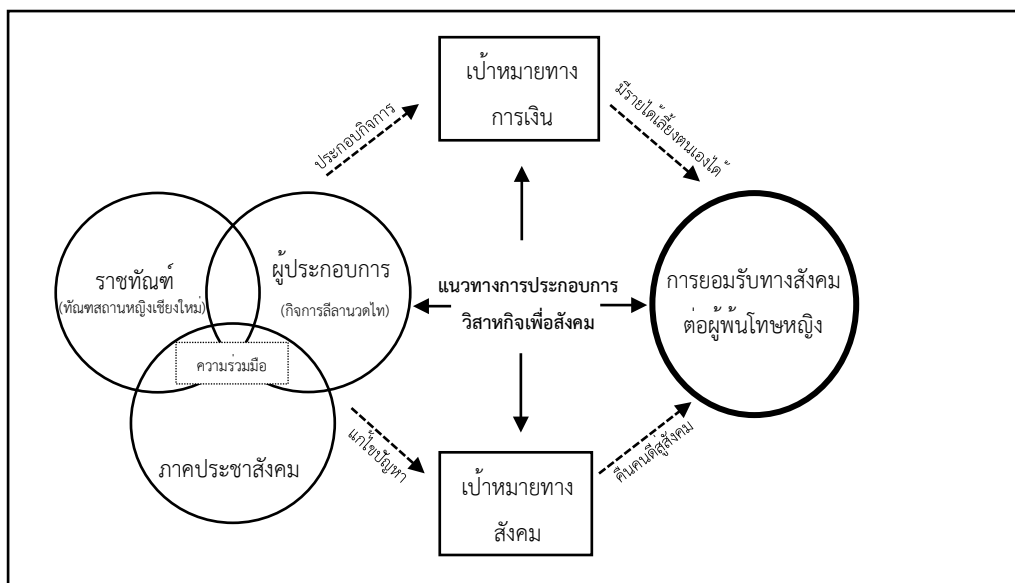

โดยการให้สังคมที่มีปัญหาได้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจการเพื่อสังคมทางใดทางหนึ่ง เช่น การเข้ารับบริการ การใช้สินค้าของธุรกิจนั้น

นอกจากนี้ยังพบว่า หากผู้พ้นโทษจะหางานทำด้วยตนเองทันทีหลังจากที่พ้นโทษ จะเป็น การยากสำหรับการเริ่มต้นชีวิตใหม่ ซึ่งแนวทางการประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมของกิจการ สีสานวดีไทเป็นการช่วยสร้างโอกาส โดยเป็นสะพานที่สร้างความเชื่อใจแห่งแรกสำหรับผู้พ้นโทษ ที่ประสงค์จะออกไปประกอบอาชีพอื่น เนื่องจากสามารถรับประกันได้ว่าผู้พ้นโทษที่ผ่านการ ทำงานจากกิจการสีสานวดีไทมาแล้ว เป็นผู้ที่ได้รับการอบรมฝึกฝนมาเป็นอย่างดีและเป็นผู้มี ความพยายามที่อยากจะมีชีวิตที่ดีขึ้นกว่าเดิมเพื่อให้สังคมยอมรับ

6. องค์ความรู้จากการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นประโยชน์กับการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐอย่างกรมราชทัณฑ์ ในการหาแนวทาง “การคืนคนดีสู่สังคม” ลดการกระทำผิดซ้ำของผู้พ้นโทษ โดยอาศัยความ ร่วมมือทำข้อตกลงความร่วมมือกับ กิจการสีสานวดีไท จังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้นำแนวคิดวิสาหกิจ เพื่อสังคมมาเป็นแนวทางในการดำเนินกิจการและการสนับสนุนจากภาคประชาสังคม ในการ แก้ไขปัญหาทางสังคม โดยการจ้างงานผู้พ้นโทษหญิง เพื่อให้มีรายได้สามารถเลี้ยงดูตนเองได้ โดย นำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาเป็นแนวทางในการประกอบการเพื่อสังคม ที่ไม่เพียงแต่จะมี เป้าหมายทางการเงินเท่านั้น แต่มีเป้าหมายทางสังคมในการนำกำไรที่ได้กลับมาช่วยเหลือกลุ่ม คนเปราะบางที่สมควรได้รับการส่งเสริมเป็นพิเศษ ให้มีโอกาสและเห็นคุณค่าในตนเองมากขึ้น นอกจากนี้ผลจากการศึกษาจะมีประโยชน์สำหรับการนำไปใช้เป็นต้นแบบหรือแนวทางกับสถาน ประกอบการและกลุ่มเปราะบางอื่นที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการแก้ไขปัญหาทางสังคม โดยมีแนวทาง ตัวอย่างดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1. องค์ความรู้ที่ได้จากการนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาเป็นแนวทาง ในการสร้างการยอมรับทางสังคมของผู้พันโทษหญิง

7. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ภาครัฐ (โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กรมราชภัฏแต่ละกรมแรงงาน) ภาคเอกชน (ธุรกิจเพื่อสังคม) และภาคส่วนอื่น (เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) ควรมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย กฎหมายคุ้มครองการทำงานของผู้พันโทษ รวมถึงการมีแนวทางในการทำข้อตกลงร่วมกันในการ แลกเปลี่ยนแรงงาน เนื่องจากผู้ต้องขังหญิงบางรายไม่ได้เป็นคนในท้องถิ่นนั้น และช่วยเสริมสร้าง บทบาท หน้าที่ ให้รู้สึกว่าคุณผู้พันโทษเองเขาก็เป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนองค์กรด้วยเช่นกัน

1.2 ผู้ประกอบกิจการควรมีแนวทางในการรับกลุ่มเปราะบางที่เป็นผู้พันโทษหญิง โดย สามารถศึกษาประวัติ คุณสมบัติ ความเหมาะสมกับงานที่ปฏิบัติ จากฐานข้อมูลทะเบียนประวัติ รวมถึงการทดสอบวัดระดับความรู้ความสามารถทั้งก่อนและหลังการปฏิบัติงานได้ เพื่อลดความ ผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นในขณะที่ปฏิบัติงาน เช่น วัฒนธรรมองค์กร ความชำนาญในวิชาชีพ

1.3 กิจกรรมที่มีการนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาใช้ ควรพัฒนาศักยภาพด้านการเรียนรู้ทักษะที่เกี่ยวกับวิสาหกิจเพื่อสังคม โดยการจัดการความรู้การพัฒนาเสริมสร้างด้านทักษะทั้งในระยะสั้น และระยะยาว รวมถึงเปิดโอกาสให้กิจกรรมต่าง ๆ พัฒนาไอดีแก้ไขปัญหาทางสังคม เรียนรู้กระบวนการสร้างความรู้ ความเข้าใจ เพื่อพัฒนาต่อยอดในกิจกรรมเพื่อให้เข้าถึงตลาดของผู้บริโภคได้ตรงกับกลุ่มเป้าหมายมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

2.1 ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการทำงานของผู้พันโทหญิงในอาชีพอื่น เช่น อาชีพทำอาหารจนพัฒนาสู่การเป็นเชฟ อาชีพเสริมสวยที่พัฒนาไปถึงระดับแนวทางของวงการ เป็นต้น

2.2 ควรศึกษาวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ดำเนินการกับกลุ่มคนเปราะบางกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่เฉพาะผู้พันโทฯ อาจศึกษาผู้พิการ ผู้สูงอายุ ที่สามารถสร้างแรงผลักดัน แรงจูงใจให้มีคุณค่าทางสังคมและควรจะได้รับ การส่งเสริมและสนับสนุนจากภาคส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย

เอกสารอ้างอิง

ชัยญพัชร บุนนาค. (2559). *แนวความคิดการสร้างธุรกิจกิจการเพื่อสังคม (Social Enterprise) ในประเทศไทย* (สารนิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพฯ.

นิศา ศิลารัตน์และวาสิตา บุญสาร. (2562). ปัจจัยและประโยชน์ในการรับผู้พันโทฯเข้าทำงานในองค์กร. *วารสารการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และองค์การ*. 11(2), 90-115.

<https://so01.tci-thaijo.org/index.php/HRODJ/article/view/152158/156944>.

ดิญทรศน์ ประทีปพรณรงค์. (2566). *การพัฒนาอย่างยั่งยืนกับวิสาหกิจเพื่อสังคม* (พิมพ์ครั้งที่ 4). นนทบุรี: รัตนไตร.

ธนภรณ์ กลิ่นฟุ้ง. (2567). *การยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทหญิง กรณีศึกษา กิจกรรมลีลานวดไทย จังหวัดเชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.

พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562. (2562, 22 พฤษภาคม).

ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 67 ก หน้า 33.

มติชนออนไลน์. (2566, 10 มีนาคม). กนอ. เปิดแผนตั้ง นิคมราชทัณฑ์ ทั่วประเทศ ช่วย
ผู้พ้นโทษมีรายได้ ลดทำผิดซ้ำ. มติชน. สืบค้นจาก

https://www.matichon.co.th/economy/news_3864868

สุทธิดา อุณจิต. (2561). ลีลานวดไทย. สืบค้นจาก <https://readthecloud.co/people-lila-thai/>.

สุภาวดี จรุงธรรมโชติ และรุ่งรัตน์ ชัยสำเร็จ. (2562). ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการสร้างแบรนด์
กิจการเพื่อสังคมกลุ่มอาหารออร์แกนิก. ใน การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงาน
วิชาการระดับชาติ UTCC Academic Day ครั้งที่ 2 (น. 14.7-1419). กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

สำนักงานส่งเสริมกิจการเพื่อสังคมแห่งชาติ. (2562). ธุรกิจเพื่อสังคม (SOCIAL ENTERPRISE:
SE) คืออะไร. สืบค้นจาก [https://www.sethailand.org/
resource/what-is-social-enterprise-se](https://www.sethailand.org/resource/what-is-social-enterprise-se).

Elisha, E., & Idisis, Y., & Ronel, N. (2012). Window of opportunity: Social
acceptance and life transformation in the rehabilitation of imprisoned sex
offenders. *Aggression and Violent Behavior*, 17(4), 323-332.
<http://doi.org/10.1016/j.avb.2012.03.004>

Graffam, J., Shinkfield, A. J., & Hardcastle, L. (2008). The perceived employability
of ex-prisoners and offenders. *International Journal of Offender Therapy
and Comparative Criminology*, 52(6), 673-685.
<http://doi.org/10.1177/0306624X07307783>

Razieh, T. N., & Bijandi, M. S. (2012). Bandura's Social Learning Theory & Social
Cognitive Learning Theory. Retrieved from
https://www.researchgate.net/publication/356129244_Bandura's_Social_Learning_Theory_Social_Cognitive_Learning_Theory_by_Razieh_Tadayon_Nabavi_and_Mohammad_Sadegh_Bijandi